

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ, perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa

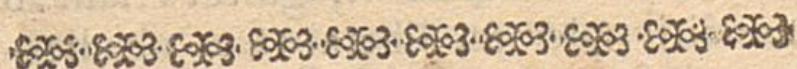
Et In octo Partes ... distincta ...

De Ivstitia Et Contractibvs

Vindalium, 1646

Sect. I Quid sit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38850

CAPVT II.

*De iustitia propriè dictâ secundum
se spectatâ.*

SECTIO I.

Quid sit.

CONCLUSIO VNICA.

Iustitia definiri solet ex Iurisperitis, Perpetua & constans voluntatis ius suum unicuique tribuendi.) Ita omnes cum sancto Thom. 2. 2. quest. 58. art. 1. Ut autem hanc definitionem melius percipias, Nota 1. iustitiam hic à nobis non sumi pro gratia habituali, qua quis denominatur iustus, aut pro concentu omniũ virtutũ, qui interdum iustitia appellatur, sed pro speciali virtute morali existente in voluntate, sicut in proximo subiecto, per quam homo ordinatur ad alterum, unicuique quod suum est reddendo. Vnde distinguitur à fortitudine, & temperantia, quia hæ perficiunt hominem in ordine ad seipsum, iustitia verò in

6 TRACTATUS

ordine ad alterum. Distinguitur etiam ab amicitia, pietate, liberalitate, obedientia, aliisque virtutibus quæ etfi quodammodo sint ad alterum, non tamen reddendo illi ius suum, eo modo quo iustitia illud reddit, vt iam dicemus. Vnde cum à perfecta ratione iustitiæ deficiant, dicuntur virtutes iustitiæ annexæ, seu partes illius potentiales, propter quandam affinitatem & connexionem quam cum illa habent, ratione obiecti.

Nota 2. ex S. Thom. 2. 2. quæst. 80. art. vnico. dupliciter aliquam virtutem ad alterum existentem, à ratione iustitiæ deficere. 1. in quantum deficit à ratione æqualis, quomodo religio erga Deum, pietas erga parentes, & obseruantia erga virtute præcellentes, (ad quam reducitur obedientia ex respons. ad 3.) deficiunt à perfecta ratione iustitiæ, cum æquale reddere non possint. 2. in quantum deficit à ratione debiti, quomodo reliquæ virtutes ad alterum se habentes à ratione iustitiæ deficiunt, siquidem iustitia respicit debitum legale, seu ad quod reddendum aliquis lege astringitur; illæ verò virtutes debitum tantum morale respiciunt, seu quod ex virtutis honestate debetur; siue tale debitum adeò sit necessarium, vt sine eo morum honestas

DE IUSTITIA. CAP. II. 7

conseruari non possit, quale est debitum quod attendunt veritas, gratitudo, & vindicatio; siue sit tantum necessarium secundum quid, ad conseruandam morum honestatem: qua ratione liberalitas, affabilitas, seu amicitia, aliaque huiusmodi debitum morale respiciunt.

Nota 3. ius seu debitum legale esse duplex, aliud simpliciter, aliud secundum quid, Ius simpliciter, quod etiam politicum appellari solet, tres exigit conditiones. 1. vt simpliciter sit debitum. 2. vt constituat æqualitatem simpliciter. 3. vt simpliciter ad alterum quod saltem quoad voluntatem, & iurium seu dominiorum distinctionem alterum sit. Ius verò legale secundum quid, est illud, in quo aliqua ex duabus postremis conditionibus deficit, nempe perfecta æqualitas, vel alteritas. Vnde inter dominum, & seruum; inter patrem, & filium; inter virum, & vxorem, quatenus concipiuntur vt sunt quid vnum, non est iustitia simpliciter, quia proprium obiectum non est iustum simpliciter; sed tantum iustitia secundum quid, quæ scilicet tendit ad seruandum ius secundum quid. Dixi, quatenus concipiuntur vt sunt quid vnum: nam si concipiuntur vt homines, distincta iura habentes, nil vetat quin vera iustitia inter

3 TRACTATUS

illos exerceri possit.

Porro non ideò ius quod est inter patrem, & filium, &c dicitur secundum quid, quia est minùs perfectum; constat enim ius paternum & filiale esse naturaliter magis debitum, adeòque magis perfectum, quàm ius politicum, quod inter æquales versatur: dicitur ergo secundum quid, quia nò nisi improprie est tale. quale est ius politicum; seu quia nò versatur inter personas omnino inter se distinctas, neque perfectam adæquationem habere potest.

Nota 4. ius illud seu opus iustum, quod ut à iustitia attendatur, diximus debere esse alteri debitum, & æquale, supponere in alio ius exigendi, & respectu talis iuris dici debitum, & æquale; ideò enim tibi debeo decem nummos, quia in te est ius eos à me repetendi. Et rursus, ideò opus illud soluendi talem summam, dicitur, æquale, quia commensuratur iuri quod habes eam exigendi à me: cum ius illud non sit in te, nisi ad decem nummos ut suppono. Vnde cum iustitia dicitur reddere cuique quod suum est, duobus verbis indicantur, 1. iustitiæ munus esse, constituere æqualitatem. 2. æqualitatem illam non esse semper rei ad rem; cum non sufficiat ad iustitiam, extente

DE IVSTITIA. CAP. II. 9

re invito domino accepta, velle ei reddere omnino æqualem: imò econtra vera fit iustitia, si cum nequeas totum debitum reddere, restituas quantum potes. Sed eam sumi per ordinem ad ius alterius, ita scilicet vt opus exhibitum commensuretur cum iure, quod alius habet hic & nunc exigendi; qua ratione reddens quod potest, etsi non possit totum quod debet, censetur exercere actum iustitiæ; quia creditor non habet ius, maiorem summam tunc exigendi.

Nota 5. hinc posse intelligi, quo sensu iustitia communiter dicatur habere medium rei; aliæ verò virtutes morales medium rationis. Sensus enim est, proprium esse iustitiæ, tantum reddere quantum debetur, sine vlllo ordine ad ipsam operantem: quia siue sit sanus, siue æger, &c. debet constituere æqualitatem inter opus exhibitum, & ius alterius. At verò medium quod attenditur à virtutibus alijs moralibus, quæ circa passiones versantur, non ita ex natura rei determinatum est, sed iuxta regulas prudentiæ potest variari, per ordinem ad operantem, variasque circumstantias illius. Vnde cum longè diuersæ sint hominum complexiones, certissimum est, non posse vnum & idem medium rei, in materia temperan-

10 TRACTATUS

tiæ, & fortitudinis pro omnibus constitui, sed singulis illud assignandum esse, quod iuxta rationem rectam cuiusque dispositioni, & viribus magis congruit.

Nota 6. ex his etiam posse colligi, cum iustitia per se hominem ordinet ad alterum, eam proprie non versari circa passiones, sed tantum circa res, & affectiones externas, per quas homo ordinatur ad alterum, seu quibus homines inter se communicare possunt, aliquid sibi tribuendo, vel subtrahendo. Ita tamen ut res ipsæ sint materia remota iustitiæ, actiones verò materia illius proxima. Verum hoc non impedit, quin iustitia versetur per accidens circa passiones, quatenus interuentu aliarum virtutum eas moderatur, ne earum impulsu aliquid contra æqualitatem fiat. Quò fit ut iustitia per se cohibeat adulterium, quatenus cum æquitate pugnat; ut autè ab immoderata concupiscentia oritur, per téperatiam.

Nota denique, ex dictis colligi etiam posse 1. obiectum materiale iustitiæ, ut est virtus particularis, aliud nihil esse quàm, opus externum iustum, quod secundum æqualitatem superius explicatam alteri debitum est: obiectum verò illius formale esse idè opus, quatenus eodem modo debitum est. Iustitia enim proximè

DE IUSTITIA. CAP. II. II
intendit reddere unicuique quod suum
est, & ex motu honestatis quæ in tali
redditione reperitur, suos actus elicit.
2. Si fiat comparatio inter opus iustum,
& ius illud morale, cuius intuitu de-
bitum est, seu personam eo iure præditam;
non incongruè dici posse, illud quidem
opus quod à iustitia intenditur, & exte-
riùs exhibetur esse obiectum quod; per-
sonam verò quæ tale ius habet, esse obie-
ctum cui, quatenus vi juris illius, opus
iustum & æquale ei debitum est.

SECTIO II.

Quomodo Iustitia diuidatur.

CONCLUSIO I.

Iustitia particularis vulgò diuiditur in
distributiuam, & commutatiuam.) De
hac diuisione agit S. Thomas 2. 2. quæst.
61. per quatuor articulos, quorum 1.
concludit, diuisionem illam esse conue-
nientem; quia priuata persona, ad quam
iustitia particularis ordinatur, compara-
tur ad communitatem, sicut pars ad to-
tum. Potest autem ad aliquam partem
duplex ordo attendi, vnus quidem partis